

**การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้วิถีไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านใหม่วิไลวัลย์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3**

**THE DEVELOPMENT OF A LEARNING UNIT ON THAI WAY OF LIFE IN THE
SOCIAL STUDIES RELIGION AND CULTURE SUBSTANCE USING LOCAL WISDOM
FOR MATAYOMSUKSA 1 STUDENTS IN BAN MAI WILAIWAN SCHOOL UNDER
THE OFFICE OF PHETCHABUN EDUCATIONAL SERVICE AREA III**

วิไลพร แคว้นน้อย*

นิลมนี พัทธ์ชัย**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหน่วยการเรียนรู้วิถีไทยและศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และให้นักเรียนร้อยละ 70 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 75

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนบ้านใหม่วิไลวัลย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติการวิจัย ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้วิถีไทย เรื่อง วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 12 แผนใช้เวลา 25 ชั่วโมง 2) เครื่องมือที่ใช้สะท้อนผลการปฏิบัติการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกพฤติกรรมการสอนของครู แบบบันทึกพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และแบบทดสอบท้ายวงจร 3) เครื่องมือที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพหน่วยการเรียนรู้วิถีไทย ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งมีวงจรปฏิบัติการวิจัย 4 วงจร คือวงจรที่ 1 ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1- 3 วงจรที่ 2 ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4- 6 วงจรที่ 3 ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 - 9 และวงจรที่ 4 ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10 - 12 หลังจากทำการทดลองสอนเสร็จจึงส่งลงในแต่ละวงจรปฏิบัติการทำการทดสอบย่อยเพื่อประเมินความก้าวหน้าของนักเรียน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้วิถีไทย เรื่อง วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านใหม่

คำสำคัญ : ภูมิปัญญาท้องถิ่น, หน่วยการเรียนรู้

Keywords : Local Wisdom, Learning Unit

*หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วิไลวัลย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. เป็นไปตามแนวทางการพัฒนาของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เพื่อกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ รายปี ขั้นที่ 2 บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม และ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ขั้นที่ 3 กำหนดผังมโนทัศน์หน่วยการเรียนรู้วิถีไทย ขั้นที่ 4 กำหนดหน่วยการเรียนรู้และเวลา เรียน ขั้นที่ 5 ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และขั้นที่ 6 การจัด กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) ขั้นนำเสนอและรับรู้ 2) ขั้นกำหนด หัวข้อที่จะศึกษา 3) ขั้นวางแผน 4) ขั้นดำเนินการ และ 5) ขั้นสรุปและประเมินผล

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 75 พบว่า มีนักเรียนผ่านเกณฑ์การเรียนรู้เฉลี่ยร้อยละ 77.77 และมีคะแนนผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยทั้งชั้น ร้อยละ 78 ซึ่งผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to develop a learning unit on Thai way of life, and 2) to study learning achievement in Learning Substance of Social Studies, Religion, and Culture by using local wisdom for Matayomsuksa 1 Students.

The target group of this study were 18 Matayomsuksa 1 Students during the second semester of 2008 school year, Ban Mai Wilaiwan School, under jurisdiction of The Office of Phetchabun Educational Service Area 3.

There were 3 kinds of instrument: 1) the instrument for research practice including learning unit of Thai way titled "Culture, Tradition, and Lifestyle" by using 3 local wisdom with 12 plans of Learning Management Plans, for 25 hours. 2) the instrument for reflecting performance including The Teachers' Teaching Behavior Observation Record Form, 2) The Students' Learning Behavior Observation Record Form, The Students' Questionnaire asking opinion on instructional activity management, and The End Cycle Test. 3) the instrument for assessing efficiency of instructional activity management including The Learning Achievement Test.

The research design was an Action Research with 4 cycles of practice including: Cycle 1; It consisted of 1st -3rd Learning Management Plans. Cycle 2; It consisted of 4th-6th Learning Management Plans. Cycle 3; it consisted of 7th-9th Learning Management Plans. Cycle 4; it consisted of 10th-12th Learning Management Plans. After the experiment in each action cycle, the end cycle sub-test was performed to evaluate the students' progress. Then, the data were analyzed for finding guidelines in improving instructional activity to be more efficient.

The research findings found that:

1. The findings in developing learning unit of Thai way of life titled "Culture, Tradition, and Lifestyle" from learning substance of Social Studies, Religion, and Culture by using local wisdom for Matayomsuksa 1 Students, Ban Mai Wilaiwan School, under the Office of Phetchabun Educational Service Area 3, they followed guidelines of development of Ministry of Education including: Stage 1; the analysis of learning standard in level for determining the expected learning performance and annual learning substance. Stage 2; the integration in learning substance group for 2nd substance "Citizen's duty, culture,

and living in society, and 4th substance “History.” Stage 3; the determination of concept map in Learning Thai Way of Life. Stage 4; the determination of learning unit and learning duration. Stage 5; the design of learning activity management, learning objectives, learning substance. Stage 6; organization of learning activity by using local wisdom including the stages: 1) Introduction and perception, 2) Determination of the study topic, 3) Planning, 4) Implementation, 5) Conclusions and Evaluation.

2. The learning achievement of students being taught by instructional activity management by using local wisdom, found that 77.77% of students passing average learning criterion. Their class average scores was 78% passing the specified criterion as 70% of them had learning achievement as 75%.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและการคมนาคม ทำให้โลกในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และสังคมไทยก็หนีไม่พ้นจากกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงนั้น โดยเฉพาะชุมชนในชนบทของไทยก็กำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่ไหลเข้ามาจากสังคมเมือง ซึ่งรับเข้ามาจากสังคมตะวันตก อีกทอดหนึ่งแต่ก็พอจะสังเกตได้ว่าเค้าโครงของสังคมดั้งเดิมยังมีเหลือให้เห็นอยู่ เช่น ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปเพียงบางส่วนและยังสามารถสืบสาวเข้าไปถึงกระบวนทรรศน์เดิมได้โดยไม่ต้องค้นหาเพียงเดินเข้าไปในหมู่บ้านก็สัมผัสได้สังคมชนบทส่วนหนึ่งยังสืบทอดคุณค่าดั้งเดิม กระบวนการที่กำลังพลิกผันจากกระแสหลักมาสู่กระแส “พื้นบ้าน” ส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการสนับสนุนจากบุคคล องค์กรซึ่งทำให้คำว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” “ปราชญ์ชาวบ้าน” และ “การพึ่งตนเอง” กลายเป็นคำหลักในกระบวนการพัฒนา ทำให้คนในสังคมทั้งหลายได้เห็นคุณค่าที่แท้จริงของภูมิปัญญา (เสรี พงศ์พิศ, 2536) แนวทางการแก้ปัญหาอย่างหนึ่งคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้รู้ทันการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคม โดยการให้การศึกษาขั้นพื้นฐานแก่เยาวชนอย่างทั่วถึง การศึกษาจะเป็นเครื่องมือให้ประชาชนมีจิตสำนึกที่ดี ตระหนักในความสำคัญและความจำเป็นของการอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกันด้วยความสามัคคีเพื่อความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวและสังคมประเทศชาติ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงควรดำเนินการให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวและสภาพชีวิต

จริงมากที่สุด เพราะจะได้เป็นประสบการณ์ที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

ความรู้ท้องถิ่น เป็นระบบความรู้ที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องโดยผ่านมิติของความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นวิทยาศาสตร์และไม่เป็นวิทยาศาสตร์ ความรู้เหล่านั้นมีการสั่งสมและสืบทอดผ่านรุ่นสู่รุ่นอาจเป็นความรู้ที่มีการสั่งสมอยู่ในตัวบุคคล ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน หมอพื้นบ้าน ผู้รู้ในท้องถิ่นหรืออาจใช้กลวิธีอื่นเพื่อถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ ข้อวัตรปฏิบัติ ภาษาพูด ภาษาเขียน คำกลอน บทสวด ฯลฯ ซึ่งกลายเป็นระบบความรู้ที่สร้างสรรค์ประโยชน์ต่อลูกหลาน ในท้องถิ่นนั้นๆ และความรู้ท้องถิ่นยังเป็นระบบความรู้ที่มีการสั่งสมและถ่ายทอดกันอย่างต่อเนื่อง มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับธรรมชาติและสภาพการดำรงชีวิตของมนุษย์ มีความสมดุลระหว่างความรู้และความคิดสร้างสรรค์ การอธิบายพฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์ ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ได้ทั้งหมดโดยเฉพาะมิติในด้านการคิด วิธีการสั่งสม และถ่ายทอดความรู้ ของชุมชนแบบดั้งเดิม (วารสารวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ: 2550)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่ได้สั่งสมมาจากประสบการณ์ของคนในชุมชนเป็นเวลานานมีการเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นอีกรุ่นหนึ่งด้วยวิธีการแบบต่างๆ และเหมาะสมตามสภาพของแต่ละท้องถิ่น มีความหลากหลาย สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างสอดคล้องและตรงกับสภาพสังคมปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการอย่างแท้จริง เพราะมีการเชื่อมโยงหลายศาสตร์เข้าไว้ด้วยกัน ตอบสนอง

ต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีผลกระทบต่อธรรมชาติและคุณค่าทั้งในทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของแต่ละสังคมอีกทั้งยังเป็นสิ่งที่เหมาะสมทรงคุณค่า และมีความสำคัญเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อีกทั้งยังช่วยสร้างสมดุลระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (วารสารวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ: 2550)

จากสภาพต่างๆ ไปของชุมชนที่โรงเรียนบ้านใหม่วิไลวัลย์ สังกัดอยู่และชุมชนในบริเวณใกล้เคียง ปรากฏภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาแต่โบราณกาล และชุมชนได้ปฏิบัติสืบทอดติดต่อกันมาเป็นเวลายาวนาน และปรากฏให้เห็นในปัจจุบันได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวัฒนธรรม ประเพณี และอาชีพ ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

- ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวัฒนธรรม ประเพณี ได้แก่ ประเพณีสิบสองเดือน ประเพณีการทำบุญกลางบ้าน ประเพณีการเลี้ยงตาเจ้าบ้าน ประเพณีการเลี้ยงเจ้าไร่นา ประเพณีบวงสรวงดวงพระวิญญาณสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ประเพณีอุ้มพระสร่งน้ำ และการรำโจ่ง

- ภูมิปัญญาด้านอาชีพ ได้แก่ ด้านการจักสาน การทอผ้า การสานเปล การทำขนมไทย การแกะสลัก การตัดเย็บเสื้อผ้า การทำไร่นาสวนผสม ไก่อย่างวิเชียรบุรี และการทำปลาสาม (ราชาปลาสาม)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งพัฒนาหน่วยการเรียนรู้วิถีไทย โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงและเกิดทักษะในการปฏิบัติงาน และเป็นการเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวแล้วนำมาปฏิบัติจริงซึ่งเป็นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และความรู้ที่นักเรียนได้รับประสบการณ์จะยั่งยืนติดตัวไปตลอดพร้อมทั้งเห็นคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง และคาดว่าเมื่อนักเรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีนี้แล้วจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นตามไปด้วย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหน่วยการเรียนรู้วิถีไทย เรื่อง วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้วิถีไทย เรื่อง วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และให้นักเรียนร้อยละ 70 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 75

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มี 4 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นวางแผน (Planing) 2) ขั้นปฏิบัติการ (Action) 3) ขั้นสังเกต (Observation) และ 4) ขั้นสะท้อนผล (Reflection)

กลุ่มเป้าหมาย การวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านใหม่วิไลวัลย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 18 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติการวิจัย คือ หน่วยการเรียนรู้วิถีไทย เรื่อง วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 12 แผน ซึ่งแบ่งเป็น 4 วงจรๆ ละ 3 แผนใช้เวลา 25 ชั่วโมง

- 2) เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติการวิจัยได้แก่ แบบบันทึกพฤติกรรมการสอนของครู แบบบันทึกพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบบทดสอบท้ายวงจร

- 3) เครื่องมือที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพของหน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้วิถีไทย เรื่อง วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือกจำนวน 60 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยลงมือปฏิบัติการสอนตามวงจรต่างๆ ดังนี้

1) ทดลองสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สร้างขึ้นจำนวน 12 แผน ใช้เวลาทั้งสิ้น 25 ชั่วโมง โดยแบ่งตามเนื้อหาและแบ่งเป็นวงจร 4 วงจร

2) ในระหว่างดำเนินการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจะสังเกตพร้อมกับจดบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ในแบบบันทึกพฤติกรรมการสอนของครู แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากเสร็จสิ้นการสอนในแต่ละชั่วโมง และทำการทดสอบท้ายวงจรเมื่อเสร็จสิ้นการสอนในแต่ละวงจร

3) เมื่อทำการสอนครบทั้ง 12 แผนการจัดการเรียนรู้แล้วให้นักเรียนทุกคนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 60 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

- เชิงปริมาณ ใช้สถิติพื้นฐานคือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าร้อยละของคะแนนแบบทดสอบย่อยและคะแนน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วย วิถีไทย เรื่องวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ข้อมูลเชิงคุณภาพ คือการแจกแจงข้อค้นพบที่สำคัญในเชิงอธิบายความ นำมาสู่การสรุปผลการวิจัย และแสดงให้เห็นแนวทางหรือรูปแบบการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพเพื่อปรับปรุงเนื้อหาสาระและกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งได้รวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือดังต่อไปนี้ แบบบันทึกพฤติกรรมการสอนของครู แบบบันทึกพฤติกรรมเรียนของนักเรียน แบบบันทึกความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนของนักเรียนและแบบทดสอบท้ายวงจร

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย จากการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาหน่วยการเรียนรู้วิถีไทย พอสรุปได้ดังนี้

1) ผลการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้วิถีไทย เรื่อง วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามแนวทางการพัฒนาของกระทรวงศึกษาธิการ(2545) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น (ช่วงชั้นที่ 3) เพื่อกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปี เมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่าองค์ความรู้เรื่องวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต นอกจากจะมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม แล้วยังมีเนื้อหาบางตอนที่สัมพันธ์กับสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ขั้นที่ 2 การบูรณาการภายในสาระคือ สาระที่ 2 และสาระที่ 4 ขั้นที่ 3 กำหนดผังมโนทัศน์ ขั้นที่ 4 กำหนดชื่อหน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน ขั้นที่ 5 ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นที่ 6 นำหน่วยการเรียนรู้ไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ดังนี้คือ 1) ชื่นนำเสนอและรับรู้ 2) ชื่นกำหนดหัวข้อที่จะศึกษา 3) ชื่นการวางแผน 4) ชื่นดำเนินการ และ 5) ชื่นสรุปและประเมินผล โดยเน้นการวัดและประเมินผลในสิ่งที่นักเรียนได้ปฏิบัติจริงในลักษณะของการสังเกตพฤติกรรม การร่วมกิจกรรมกลุ่ม การนำเสนอผลงาน การอภิปรายผล การตรวจผลงาน และการทำแบบทดสอบ

2) ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้เรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้วิถีไทย เรื่อง วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นพบว่า นักเรียนจำนวน 14 คนคิดเป็นร้อยละ 77.78 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดทำคะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดโดยมีคะแนนเฉลี่ย 46.77 คิดเป็นร้อยละ 78 ของคะแนนเต็ม ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 75

การอภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาหน่วยการเรียนรู้วิถีไทยและศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการมาปรับปรุงและพัฒนา ซึ่งมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรม

ของผู้เรียนและพฤติกรรมของผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ (2545) ที่มุ่งเน้นให้สถานศึกษาจัดทำหน่วยการเรียนรู้ของหลักสูตรสถานศึกษาให้สัมพันธ์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น และสอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน และสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนตามหน่วยการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนั้นจะสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้คือ ต้องได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ปราชญ์ผู้รู้ สถานที่ สิ่งของ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรมวิชาการ (2542) เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อศึกษาแนวคิดของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับกระบวนการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ความคิดเห็นของผู้รู้ในท้องถิ่นในการร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอน และความคิดเห็นของนักเรียนกับผู้รู้ในท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนให้สนองความต้องการของท้องถิ่นควรให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม เพื่อให้ความรู้และประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับสอดคล้องกับชีวิตจริง และนักเรียนได้เลือกเรียนในสิ่งที่มีความถนัด ความสนใจ และยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข เห็นคุณค่า และมีเจตคติที่ดีต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนีย์ ทองไชย (2542), รัชมิ ทองบุตร (2542), และ อุดมลักษณ์ วานิชขิง (2548) ซึ่งได้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกันว่า สถานศึกษามีการสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำเนื้อหาและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและพบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ได้แก่ ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม และจะทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมกับชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน อีกทั้งเกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและเป็นการเรียนรู้โดยประสบการณ์ตรงของนักเรียน

ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า เป็นที่น่าพอใจ จากเป้าหมายที่กำหนดไว้คือ ให้นักเรียนอย่างน้อยร้อยละ 70 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 75 พบว่า นักเรียนจำนวน 14 คนคิดเป็นร้อยละ 77.78 ของนักเรียนทั้งหมดทำคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดโดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 46.77 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 78 ของคะแนนเต็ม ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ใกล้ตัวและคุ้นเคยเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งนักเรียนได้มีส่วนร่วมและบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายวิธีการ เช่น การสัมภาษณ์ผู้รู้ การศึกษานอกสถานที่ การรับฟังความรู้จากวิทยากรและการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในท้องถิ่น เป็นต้น ทำให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและสนุกสนานและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรศักดิ์ ปะดังตาโต (2546), อิทธิเดช น้อยมาก (2546), นฤมล ยงยอด (2546), และประนอม ธรรมพล (2549) ที่ได้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า การสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการสอนที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และได้ศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน อีกทั้งเนื้อหาสาระที่เรียนมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของนักเรียน และนักเรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีการสอนที่หลากหลายและมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ใกล้ตัว ได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ในท้องถิ่นของตนเอง ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และนักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1) ในระหว่างการศึกษาปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ครูควรดูแลให้คำปรึกษา แนะนำ นักเรียนอย่างใกล้ชิดและเน้นให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
- 2) การให้นักเรียนสัมภาษณ์หรือสอบถามจากผู้รู้ในท้องถิ่นหรือวิทยากร ครูควรมีการแนะนำ ชี้แจง

และชักชวนข้อคำถามของนักเรียนให้เข้าใจเป็นอย่างดี
ก่อน

3) ควรขยายเวลาให้เหมาะสมกับแต่ละ
กิจกรรม เช่น การศึกษานอกสถานที่ การเชิญวิทยากร
ภายนอก ต้องให้สอดคล้องกับกิจกรรมและเหมาะสมกับ
เวลา

4) โรงเรียนควรมีการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์
ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือการมีส่วนร่วมในท้องถิ่นของ
ตนเอง พร้อมทั้งมีการส่งเสริมให้เกิดความรักและภาค
ภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาหน่วย
การเรียนรู้บูรณาการข้ามสาระโดยใช้ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ เช่น กลุ่มสาระการ
เรียนรู้ภาษาไทย

2) ควรมีการปลูกฝังเจตคติของนักเรียน
ที่มีต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง

3) ควรมีการรักษาและสืบทอดภูมิปัญญา
ในท้องถิ่นของตนเองให้คงอยู่สืบต่อไป เช่น มีการจัดตั้ง
ชมรมอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยในโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๕. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร.
- ทัศนีย์ ทองไทย. (2542). สภาพและแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชา
สังคมศึกษา สังเกตกรรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นฤมล ยงยอด. (2546). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
(สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์) เรื่อง ตำบลบ้านกอก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประนอม ธรรมพล. (2549). ผลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญา ศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รัศมี ทองบุตร. (2542). การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังเกตกรรมสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญา ศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุรศักดิ์ ปะดังดาโต. (2543). การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน
บ้านสารจอตเก่า สังเกตสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญา ศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เสรี พงศ์พิศ. (2536). คินสู่รากเหง้า : ทางเลือกและทัศนะวิจารณ์ว่าด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน. กรุงเทพฯ :
เทียนวรรณ.
- อิทธิเดช น้อยไม้. (2546). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง นครปฐมบ้านเราสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.
วารสารศึกษาศาสตร์, 14(2), 42- 53.
- อุดมลักษณ์ วานิชขิง. (2548). สภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการ
สอนในโรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4. วิทยานิพนธ์ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.